

Spreekbeurtpakket

Op pad met de boswachters

Voor groep 5 t/m 8

‘Ontdek,
beleef en leer
alles over het
werk van de
boswachter’

Expeditie Natuur
met Staatsbosbeheer

Even voorstellen

De natuurmaatjes

Boswachter Bo

Laat graag zien dat boswachters veel meer doen dan natuur beschermen.

Boswachter Boris

Stroopt graag zijn mouwen op en is altijd op de plek waar wat te doen is.

Roef

Verzamelt ervaringen en natuurschatten.

Leila

Voor haar is geen boom te hoog om in te klimmen.

‘Ik ben
boswachter
Bo’

‘Mijn naam
is Roef’

‘Ik ben
boswachter
Boris’

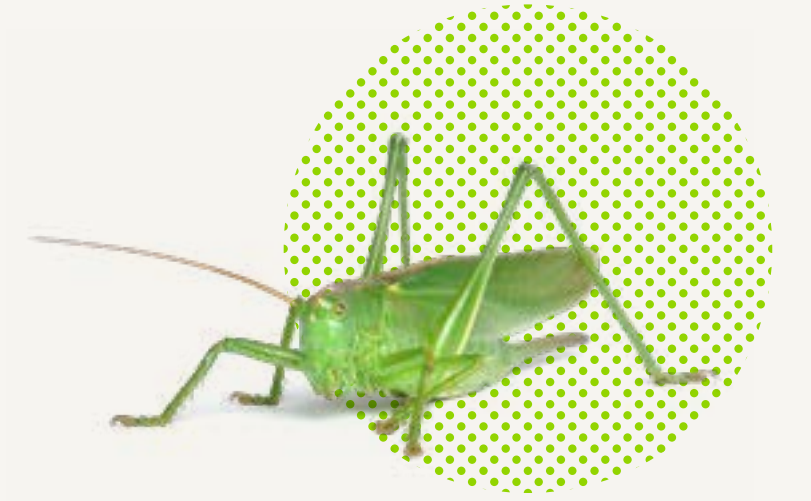
‘Ik heet
Leila’

Inhoud

1. Introductie: wat doet een boswachter?
2. Een dag met de boswachter
3. De hoofdtaken van de boswachter
4. Beheren en beschermen van de natuur
5. Monitoren: onderzoek in de natuur
6. Wilde dieren in Nederland
7. Werk in de vier seizoenen
8. Spannende momenten
9. Samenwerken met anderen
10. Het gereedschap van de boswachter
11. Staatsbosbeheer: de organisatie
12. Natuur bij jou in de buurt
13. Hoe word je boswachter
14. Ga zelf de natuur in!
15. Jij kunt ook helpen!
16. Quiz: weet jij veel!?
17. Bijzondere weetjes over de natuur
18. Dilemma: de wolf
19. Tips voor je spreekbeurt
20. De natuur is van ons allemaal

1. Introductie

Wat doet een boswachter?

Geef jij binnenkort een spreekbeurt in de klas of ga je een werkstuk maken en hou je van de natuur? Vertel of schrijf dan over het mooie en bijzondere werk van de boswachter!

Boswachters zorgen voor de natuur in Nederland.

Weet je waarom het belangrijk is om goed voor de natuur te zorgen? Omdat wij als mensen heel makkelijk de natuur kunnen beschadigen. We doen dat met uitlaatgassen, met huizen en wegen, met onkruidbestrijders, plastic afval en dat terwijl we de natuur hard nodig hebben.

Het zit zo: als wij goed voor de natuur zorgen dan zorgt de natuur goed voor ons. Dan krijgen we schoon water, schone lucht, verkoeling in de zomer en zijn er veel verschillende planten en dieren.

Boswachters werken vaak voor Staatsbosbeheer en letten op bossen, heidevelden, duinen en rivieren. De boswachter zet zich in voor planten en dieren, maar zorgt ook dat mensen kunnen genieten van de natuur.

Soms is de boswachter bezig met de verzorging van bomen, soms praat de boswachter met bezoekers over wat ze allemaal kunnen zien. Elke dag is anders en vol verrassingen.

Boswachters kennen het natuurgebied heel goed. Zij weten waar de mooiste bloemen staan, welke vogels er broeden en waar je het beste dieren kunt spotten.

2. Een dag met de boswachter

Hoe ziet een dag van de boswachter eruit?

Boswachter Bo vertelt: “Ik sta vroeg op, meestal al om zes uur. Eerst kijk ik naar het weer en lees mijn e-mails. Daarna trek ik mijn werkkleding aan: stevige laarzen, een fleece trui en mijn rugzak met spullen.”

“’s Morgens ga ik het bos in. Ik controleer of de paden veilig zijn en of er geen bomen zijn omgevallen. Onderweg let ik op bijzondere dingen: nieuwe bloemen, vogelnesten of sporen van dieren. Alles wat ik zie, schrijf ik op in mijn notitieboek of tablet.”

Paden controleren

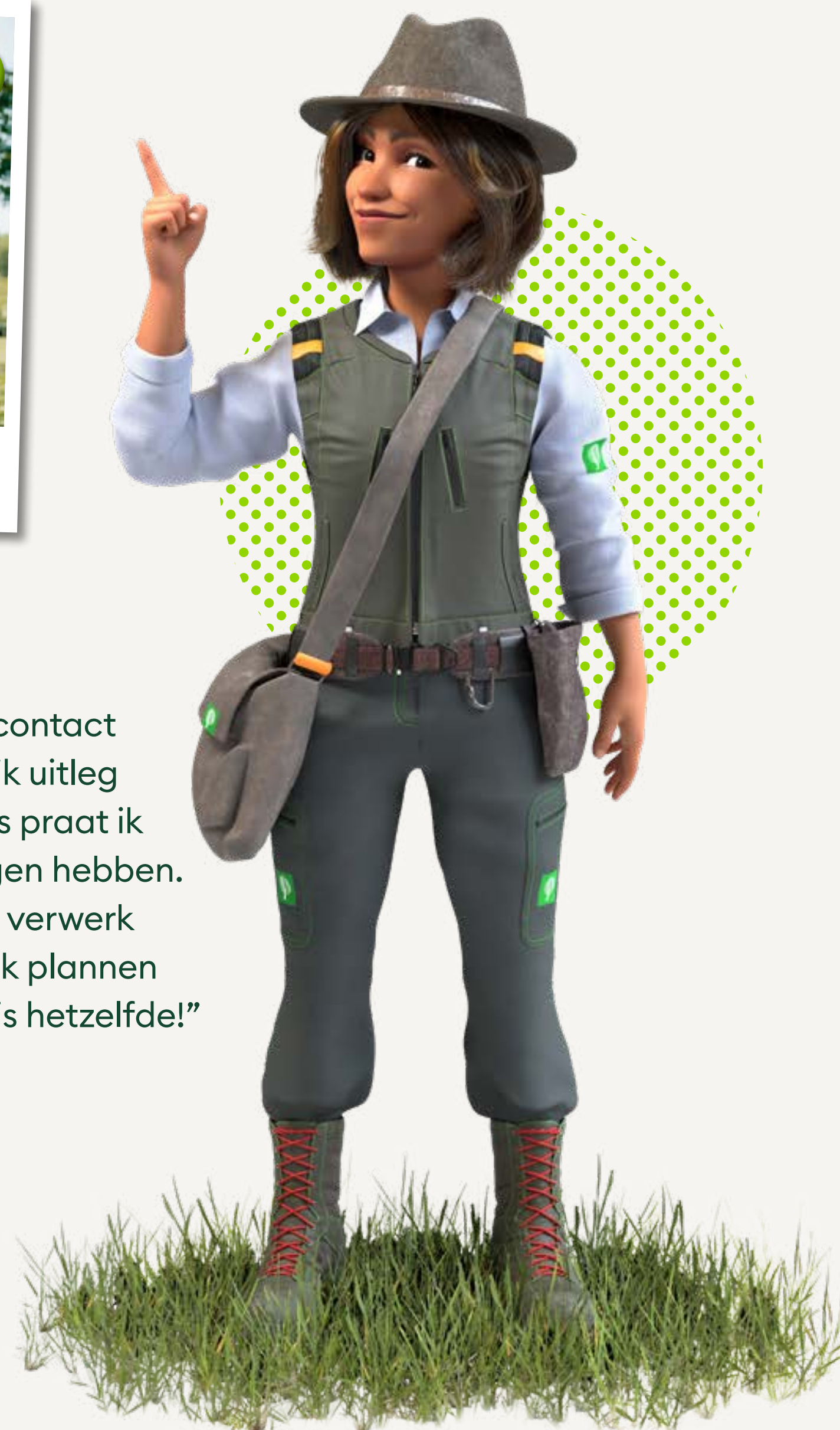

Knaagsporen van een bever

Samen natuur ontdekkken

“’s Middags heb ik vaak contact met mensen. Soms geef ik uitleg aan een schoolklas, soms praat ik met wandelaars die vragen hebben. Aan het eind van de dag verwerk ik alle informatie en maak plannen voor morgen. Geen dag is hetzelfde!”

3. De hoofdtaken van de boswachter

Wat doet een boswachter nou precies?

Je kunt het werk verdelen in drie belangrijke taken:

1. Natuurbeheer

Boswachters zorgen ervoor dat de natuur gezond blijft. Zij snoeien bomen, maaien gras, repareren hekken en houden paden schoon. Als er zieke bomen zijn, halen zij die weg zodat andere bomen meer ruimte krijgen.

2. Monitoren

Dit betekent: onderzoeken en in de gaten houden. De boswachter telt hoeveel dieren er in een gebied leven, kijkt welke plantensoorten er groeien en hoe het met ze gaat, meet hoe snel bomen groeien en let op veranderingen in het landschap.

3. Contact met de omgeving

Boswachters praten met bezoekers, geven excursies aan scholen en werken samen met boeren. Of met gemeenten. Zij leggen uit waarom de natuur belangrijk is en hoe iedereen kan helpen.

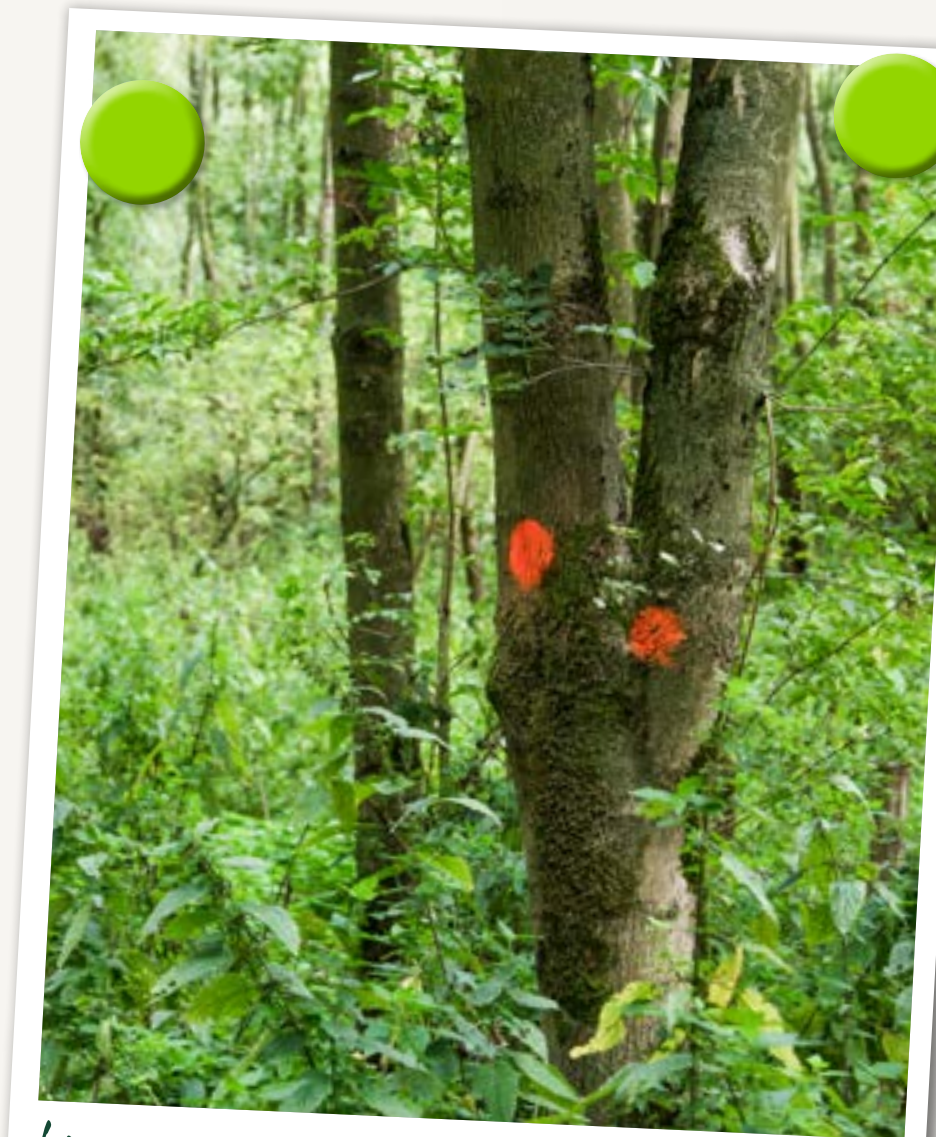
4. Beheren en beschermen van de natuur

Boswachters zijn een beetje zoals een dokter voor de natuur. Zij doen er alles aan om te zorgen dat planten en dieren gezond blijven. Soms betekent dat bomen kappen die te dicht op elkaar staan, zodat andere bomen meer licht krijgen. Soms betekent het juist nieuwe bomen planten of het gras maaien.

Een voorbeeld:

In de lente sluit de boswachter soms paden af omdat vogels daar hun nesten hebben. De vogeltjes hebben rust nodig om hun eieren uit te broeden. Na een paar weken, als de jonge vogels kunnen vliegen, opent hij de paden weer.

De boswachters zetten soms ook dieren in om te helpen! Schotse hooglanders en schapen grazen in natuurgebieden. Zij eten het gras kort, waardoor zeldzame bloemen de kans krijgen om te groeien.

Voor het kappen worden bomen gemarkeerd

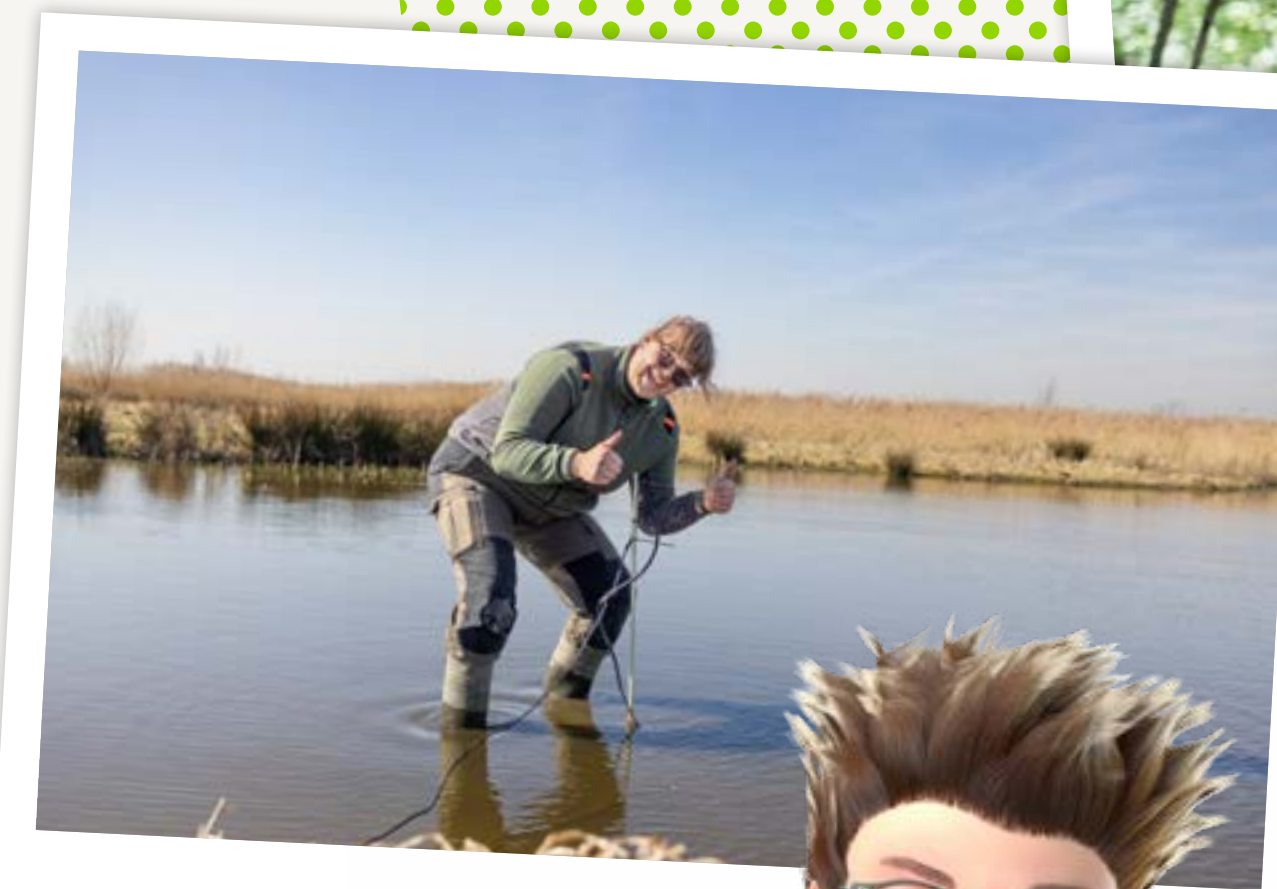
5. Monitoren

Onderzoek in de natuur

Monitoren betekent: heel goed kijken en meten wat er in de natuur gebeurt. Boswachters doen dit om te weten of het werk goed gaat. Zij stellen zichzelf vragen zoals: “Leven er meer vlinders dan vorig jaar?” of “Groeien de jonge eikjes goed?”

Om dit uit te vinden, tellen boswachters dieren, meten de dikte van boomstammen en kijken naar de kwaliteit van het water. Soms gebruikt de boswachter een verrekijker om vogels van veraf te bekijken, soms kruipt de boswachter door het gras om kleine beestjes te vinden.

Al deze informatie schrijven boswachters zorgvuldig op. Als blijkt dat een bepaalde soort achteruitgaat, kan de manier van werken worden aangepast om die soort te helpen.

Metingen in het water

Boomdikte meten

‘Kijk jij weleens door een vergrootglas naar de natuur?’

6. Wilde dieren in Nederland

Welke wilde dieren leven er in Nederlandse bossen? Heel veel!

De boswachter kent de meeste en weet waar je ze het beste kunt zoeken.

De boswachter herkent dieren vaak aan hun sporen: pootafdrukken in de modder, haren aan prikkeldraad of keuteltjes op het pad. Elk dier heeft zijn eigen 'handtekening'.

De otter

zwemt in schone sloten en rivieren en vangt vis.

De ree

is een van de meest voorkomende dieren. Het lijkt op een klein hert en springt heel snel weg als het mensen hoort.

De ree

De pootafdruk van een ree

De das slaapt overdag in zijn ondergrondse burcht en komt 's nachts naar buiten om eten te zoeken.

Wist je dat?

... een das elke lente een grote schoonmaak houdt? Hij sleept al het oude nestmateriaal naar buiten en haalt vers gras en bladeren naar binnen!

En sinds een paar jaar is **de wolf** terug in Nederland!

Kijk ook op bij **hoofdstuk 18** voor meer info over de wolf!

7. Werk in de vier seizoenen

Het werk van de boswachter verandert met de seizoenen:

Lente

In maart en april is het broedseizoen. De boswachter houdt extra goed rekening met nesten en sluit soms paden af. En telt ook hoeveel jonge dieren er geboren worden.

Flora en fauna check

Vogelexcursie

Zomer

Dit is het drukste seizoen voor bezoekers. De boswachter let op brandgevaar en helpt mensen die verdwaald zijn. En geeft ook excursies aan kinderen.

Openhouden van de heide

Herfst

Nu wordt er extra hard gewerkt! Bomen die gesnoeid moeten worden, hekken die gerepareerd moeten worden, en paden die weer veilig gemaakt moeten worden. Het is ook de tijd waarin gestart wordt met het planten van nieuwe bomen.

Aanplant nieuw bos

Winter

Alles groeit langzamer, maar de boswachter heeft nog steeds werk. Hekken en borden controleren en kijken of het goed gaat met de dieren. Maar vooral is de winter een goede tijd om plannen te maken voor het volgende jaar.

8. Spannende momenten

Soms gebeuren er onverwachte dingen in de natuur waar de boswachter snel op moet reageren.

Bij **storm** vallen bomen om op paden of wegen. De boswachter moet dan snel ter plaatse zijn om de boel vrij te maken en te zorgen dat het veilig is voor bezoekers.

Bij **brand** werken de boswachters samen met de brandweer. Zij kennen het gebied het beste en kunnen de brandweerlieden de snelste route wijzen.

Soms moet de boswachter **dieren redden** die in problemen zijn geraakt. Een uil met een gebroken vleugel, een ree dat vastzit in een hek, of eendjes die in een afvoerpijp zijn gevallen.

De boswachter doet weleens een **bijzondere ontdekking**: een zeldzame orchidee, een familie dassen op een nieuwe plek, of oude voorwerpen die de archeoloog (iemand die in de grond naar oude spullen zoekt om te ontdekken hoe mensen vroeger leefden) belangrijke informatie geven over het verleden.

Als het lang droog is, kan vuur zich snel uitbreiden.

Kijken hoe de natuur herstelt na een brand.

‘Als boswachter is geen dag hetzelfde’

Tip van de boswachter

Blijf tijdens en vlak na een storm even uit het bos! Er kan nog gevaar zijn door vallende takken of boomstammen.’

9. Samenwerken met anderen

Een boswachter werkt nooit alleen. Er zijn veel mensen die helpen.

Vrijwilligers helpen bij het tellen van vogels, het opruimen van zwerfafval en het begeleiden van excursies. Veel van hen kennen de natuur heel goed en hebben jarenlange ervaring.

Boeren die naast natuurgebieden wonen, werken samen met de boswachter. Zij krijgen tips van de boswachter hoe zij de natuur kunnen versterken. Soms grazen hun koeien of schapen in het natuurgebied om het gras kort te houden.

Scholen kunnen de boswachter betalen om hun schoolklas(sen) mee te nemen naar buiten om in het natuurgebied te vertellen over de natuur. De kinderen gaan mee om dieren en planten te ontdekken.

Gemeenten overleggen met de boswachter over wandelpaden, parkeerplaatsen en informatiediensten.

‘Vind jij samen dingen doen leuk?’

Overleg tussen Ekoboer en boswachter

Vrijwilliger met schoolklas in de Schoorlse Duinen

10. Het gereedschap van de boswachter

Wat heeft een boswachter allemaal nodig voor zijn werk?

In een boswachtersrugzak zitten altijd:

- Een **verrekijker** om dieren van veraf te bekijken
- Een **notitieboek** en pen om bijzondere dingen op te schrijven
- Een **kompas** en kaart om de weg te vinden
- Een **zakmes** voor kleine klusjes
- Een **vergrootglas** om kleine plantjes en beestjes beter te bekijken
- **Handschoenen** om handen te beschermen
- Een EHBO-doos voor noodgevallen
- **Water en een broodje** voor een lange dag in de natuur

Voor groter werk zijn andere spullen nodig: een kettingzaag om bomen te kappen, een heggenschaar om struiken te snoeien en een jeep om door moeilijk terrein te rijden.

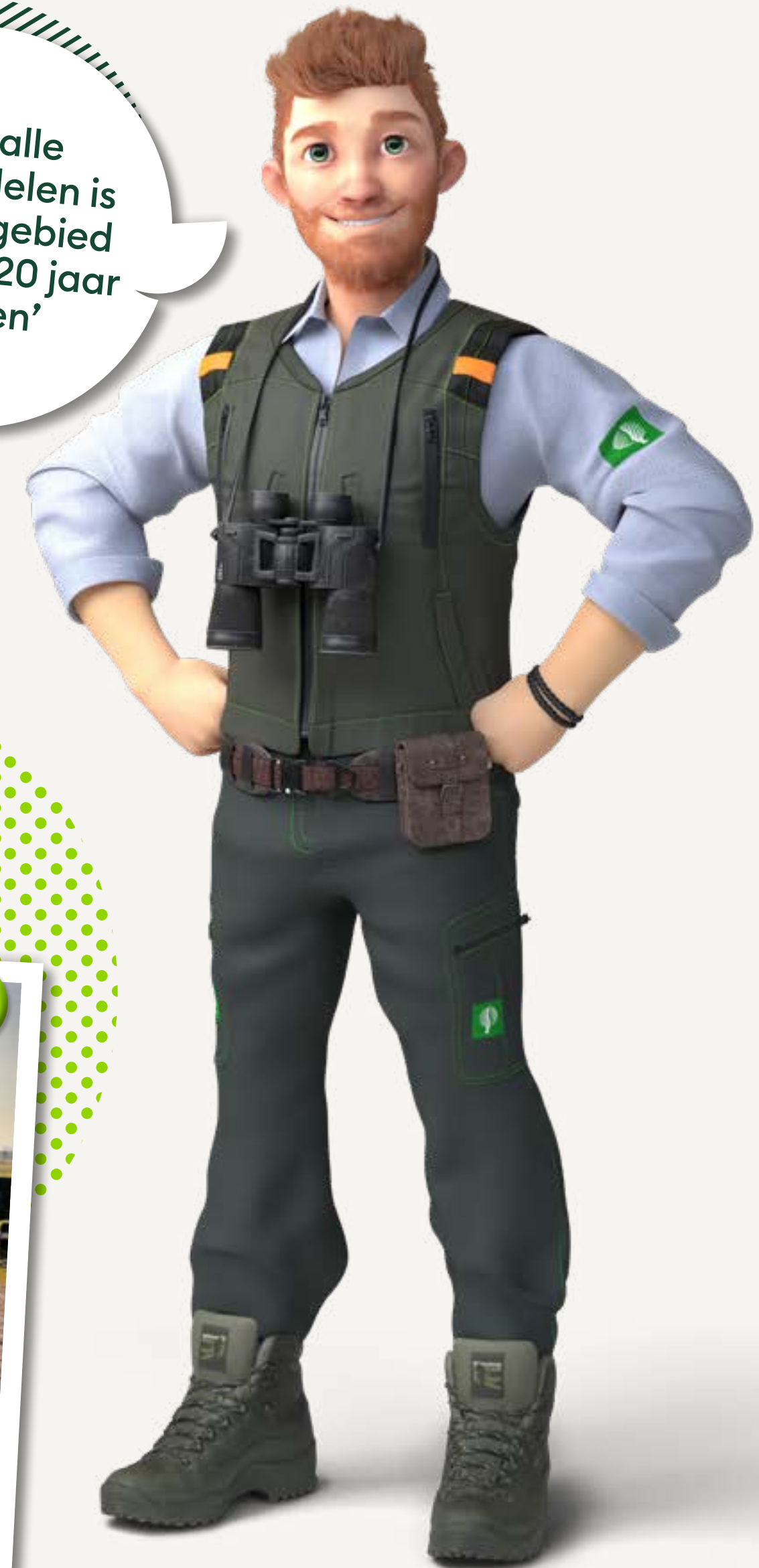

In de bedrijfsauto van een boswachter zit veel gereedschap...

...maar ze werken ook met grote machines, zoals deze speciale moerasmaaier

‘Door alle hulpmiddelen is ons werkgebied groter dan 20 jaar geleden’

11. Staatsbosbeheer: de organisatie

Veel boswachters in Nederland werken voor Staatsbosbeheer. Deze organisatie bestaat al meer dan 126 jaar en zorgt voor het grootste deel van de Nederlandse natuur.

Staatsbosbeheer beheert bijna 270.000 hectare natuur. Dat klinkt ingewikkeld, maar het betekent gewoon heel veel bos, duinen, hei, meren en weilanden bij elkaar.

Staatsbosbeheer zorgt ervoor dat iedereen van deze natuur kan genieten: wandelaars, fietsers, schoolklassen en gezinnen met kinderen.

Dit zijn de belangrijkste taken:

- 1. Beheren van de natuur,** zodat er zoveel mogelijk planten en dieren kunnen leven.
- 2. Natuur toegankelijk maken voor mensen.** Wandelaars, fietsers en sporters zijn welkom als ze zich aan de regels houden. Hou je hond aan de lijn en blijf op de paden. Zo verstoor je de planten en dieren zo min mogelijk.
- 3. Oogsten uit de natuur.** Denk aan hout, gras, groene energie opwekken. Dat kan alleen op een verstandige manier die de natuur niet beschadigt en ook moet de natuur gezond genoeg zijn.

Wist je dat?

...een hectare 100 bij 100 meter is? Weet jij hoeveel vierkante meter dat is? De boswachter heeft een vuistregel: 1 hectare is iets meer dan 1 voetbalveld (1,4 voetbalveld om precies te zijn!).

Wist je dat?

...er niet alleen boswachters bij Staatsbosbeheer werken maar ook kantoormedewerkers, onderzoekers, voorlichters en mensen die ervoor zorgen dat de apparatuur en computers die in het veld gebruikt worden goed blijven werken.

‘Bijna 270.000 hectare... hoeveel voetbalvelden zijn dat?’

12. Natuur bij jou in de buurt

Wist je dat er waarschijnlijk heel dicht bij jouw huis een stukje natuur van Staatsbosbeheer is? Kijk maar eens op de kaart!

Staatsbosbeheer - Op de kaart

Overall in Nederland vind je natuurgebieden: bossen in Gelderland en Utrecht, duinen aan de kust, heide in Drenthe en Noord-Brabant, en meren in Friesland. Elk gebied heeft zijn eigen boswachter die er goed voor zorgt.

Ga eens met je ouders of je klas op bezoek bij een natuurgebied in de buurt. Vaak zijn er speciale paden uitgezet waar je mooie dingen kunt zien. Sommige gebieden hebben een bezoekerscentrum waar je meer kunt leren over de planten en dieren die er leven.

Op de [website van Staatsbosbeheer](#) kun je opzoeken welke activiteiten er zijn: speurtochten, speelnatuur, of Natuurwerkdagen waar je zelf kunt helpen met het natuurbeheer.

13. Hoe word je boswachter

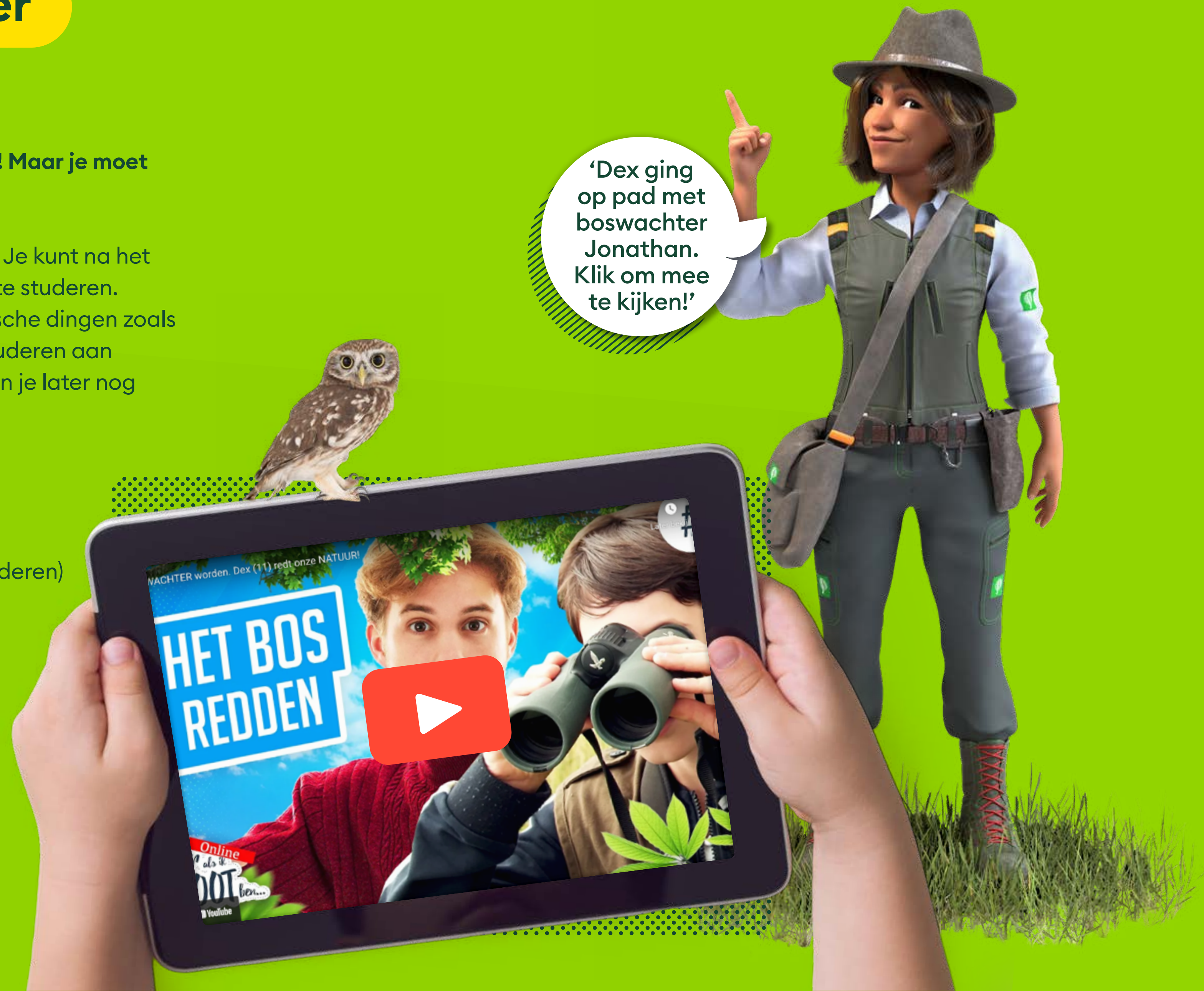
Lijkt het je leuk om later boswachter te worden? Dat kan! Maar je moet wel goed leren en van de natuur houden.

Na de basisschool ga je eerst naar de middelbare school. Je kunt na het **vmbo** doorgaan naar het **mbo om Bos- en natuurbeheer** te studeren. Daar leer je alles over planten en dieren, maar ook praktische dingen zoals machines bedienen en mensen begeleiden. Ook kun je studeren aan **hbo** of **universiteit** als je liever onderzoek wil doen. Dat kun je later nog allemaal uitzoeken samen met je ouders en je school.

Als boswachter moet je:

- Autorijden, lopen en fietsen (of je bent handig in een stoere rolstoel!)
- Goed kunnen uitleggen (aan wandelaars en schoolkinderen)
- Kunnen samenwerken met andere mensen
- Goed kunnen kijken en luisteren naar de natuur
- Problemen kunnen oplossen
- Het leuk vinden om bij zon én bij regen buiten te zijn!

‘Dex ging op pad met boswachter Jonathan. Klik om mee te kijken!’

14. Ga zelf de natuur in!

Je hoeft niet te wachten tot je volwassen bent om de natuur te ontdekken! Er zijn veel dingen die je nu al kunt doen.

Bezoek een natuurgebied met je ouders of je klas. Bezoek een speelbos, doe een speurtocht, of ga gewoon een stuk lopen en kijken wat je allemaal ziet.

‘Er is altijd iets te ontdekken in de natuur’

Doe mee met activiteiten van Staatsbosbeheer.

Voorkom een storm door de activatiecode van de weermachine te achterhalen met **Code S.T.O.R.M.**

Doe mee met een **Boomfeestdag**, waarbij je zelf een boom mag planten. Of word **Hulp-boswachter** voor een dag!

Bekijk alle activiteiten in de natuur.

Doe mee!

Start thuis met naar natuur kijken.

Leg vogelvoer neer en kijk welke vogels er komen.
Plant bloemen die vlinders aantrekken. Maak een insectenhotel van oude tenen en bamboestokjes.
Kijk bij **NatuurWijs** voor nog veel meer leuke opdrachten.

Op **school** kun je vragen of jullie klas een excursie naar een natuurgebied kan maken. Veel scholen doen mee met projecten van Staatsbosbeheer. Of bijvoorbeeld met een **Boomfeestdag**, waarbij je zelf een boom mag planten.

15. Jij kunt ook helpen!

Iedereen kan helpen om de natuur mooi en schoon te houden. Ook jij! Hier zijn enkele eenvoudige dingen die je kunt doen:

Ruim zwerfafval op als je het ziet liggen. Neem een zakje mee als je gaat wandelen en gooi gevonden afval thuis weg of in de eerste vuilnisbak die je tegenkomt.

Blijf op de paden wanneer je door de natuur loopt. Dieren en plantjes hebben rust nodig om te kunnen groeien en leven.

Laat dieren met rust. Kijk en fotografeer van een afstand, maar pak ze niet vast en voer ze niet (behalve vogels in de winter).

Vertel vriendjes en familie wat je geleerd hebt over de natuur. Hoe meer mensen begrijpen waarom de natuur belangrijk is, hoe beter we er samen voor zorgen.

Thuis kun je een tuin maken die vriendelijk is voor dieren: vraag of je stenen uit de tuin mag halen om er bloemen te planten voor bijen, zet een egelopvang of vogelhuisje neer, maak een kleine vijver voor kikkers.

16. Quiz: weet jij veel!?

Hoeveel heb je geleerd over het werk van de boswachter?
Test jezelf en je klas met deze vragen:

1. Hoeveel hoofdtaken heeft een boswachter?

A. Twee

B. Drie

C. Vijf

16. Quiz: weet jij veel!?

Hoeveel heb je geleerd over het werk van de boswachter?
Test jezelf en je klas met deze vragen:

2. Welk dier is teruggekeerd in de Nederlandse natuur?

A. De wolf

B. De beer

C. De wilde kat

16. Quiz: weet jij veel!?

Hoeveel heb je geleerd over het werk van de boswachter?
Test jezelf en je klas met deze vragen:

‘Ook leuk
voor in
de klas!’

3. Wat betekent ‘monitoren’?

- A.** Bewaken
- B.** Onderzoeken en in de gaten houden
- C.** Opruimen

16. Quiz: weet jij veel!?

Hoeveel heb je geleerd over het werk van de boswachter?
Test jezelf en je klas met deze vragen:

‘Ook leuk
voor in
de klas!’

4. In welk seizoen worden meestal nieuwe bomen geplant?

A. Lente

B. Zomer

C. Herfst en winter

16. Quiz: weet jij veel!?

Hoeveel heb je geleerd over het werk van de boswachter?
Test jezelf en je klas met deze vragen:

‘Ook leuk
voor in
de klas!’

5. Hoelang bestaat Staatsbosbeheer al?

A. 50 jaar

B. Meer dan 125 jaar

C. 200 jaar

17. Bijzondere weetjes over de natuur

Wist je dat...

...een eik wel 500 jaar oud kan worden? De oudste eiken in Nederland hebben Napoleon nog zien langsrijden op zijn paard!

Wist je dat...

...dassen hun eigen wc hebben? Ze graven speciale kuultjes een eindje van hun burcht vandaan.

Wist je dat...

...wilde bijen het steeds moeilijker hebben en minder vaak voorkomen? In je tuin of op school kun je helpen door bomen en planten met bloemen te planten. Gebruik liever geen gif tegen onkruid of insecten, want dat is slecht voor bijen.

Wist je dat...

...een egel elke nacht tot 40 slakken kan eten? Daarnaast zegt hij ook geen nee tegen een kever of rups als maaltje. Hij is een echte natuurlijke ongedierte bestrijder!

Wist je dat...

...bomen met elkaar kunnen 'praten'? Ze geven chemische signalen af als er insecten komen, zodat andere bomen zich kunnen voorbereiden.

Meer weten:

**Check
hier!**

18. Dilemma: de wolf

De wolf is terug in Nederland! Dat is spannend nieuws. Maar niet iedereen is even blij met de wolf.

De wolf eet wilde dieren zoals reeën, zwijnen en konijnen. Dat is goed voor de natuur, want zo blijven er niet te veel van deze dieren. **Maar soms eet een wolf ook schapen** van een boer. Dat vindt de boer natuurlijk niet leuk.

Sommige mensen vinden dat de wolf niet thuishoort in Nederland omdat ons land zo vol is met mensen, wegen en huizen. **Andere mensen vinden** juist dat de wolf een belangrijk onderdeel is van de natuur.

Wat vind jij? Mag de wolf in Nederland blijven? Waarom wel of niet?

'Mogen wilde dieren ook in Nederland leven? Wat vind jij?'

19. Tips voor je spreekbeurt

Oefenen is belangrijk.

Lees je tekst een paar keer hardop voor. Vraag je ouders of een vriendje om te luisteren.

Neem iets mee om te laten zien.

Een dennenappel, een mooi blad, of een foto die je zelf hebt gemaakt in de natuur.

Begin met een vraag.

Bijvoorbeeld: "Wie van jullie is wel eens in het bos geweest?" Zo krijg je meteen de aandacht.

Vertel wat je zelf hebt meegemaakt.

Ben je een boswachter tegengekomen? Heb je een bijzonder dier gezien? Persoonlijke verhalen maken je spreekbeurt veel leuker.

Zorg voor een goede afsluiting.

Bijvoorbeeld: "Nu weten jullie hoe belangrijk het werk van de boswachter is. Ga dus snel de natuur in en help ook een handje!"

Je kan
het!

20. De natuur is van ons allemaal

Je hebt nu veel geleerd over het werk van de boswachter.
Hopelijk begrijp je nu waarom dit werk zo belangrijk is.

Boswachters zorgen ervoor dat Nederland gezond en groen blijft. Zij zetten zich in voor een gezonde natuur voor dieren en planten zodat ook jouw kinderen en kleinkinderen nog van de natuur kunnen genieten. En ze houden de natuurgebieden veilig en schoon, zodat iedereen ervan kan genieten.

Maar boswachters kunnen dit niet alleen. Zij hebben onze hulp nodig. Door voorzichtig om te gaan met de natuur, door afval op te ruimen, en door nieuwsgierig te blijven naar alles wat leeft en groeit, help jij mee.

De natuur is van ons allemaal. Ga er dus lekker vaak naartoe, geniet ervan, en zorg er goed voor.

Wie weet word jij later wel boswachter!

Dit spreekbeurtpakket is een uitgave van © Staatsbosbeheer, 2026

www.staatsbosbeheer.nl

Beeldrecht: Staatsbosbeheer

Heb je een vraag? Stuur ons een mail: info@staatsbosbeheer.nl